

101168

ryddet veg for sine -ismer. Quisling ble fanget opp av en innflytelsesrik krets av direktører og ærgjerrige offiserer. «Kapteinbevegelsen», skriver H. F. Dahl, omfattet Munthe, Prytz og Hvoslef. Kretsen hadde forbindelser med Bondepartiet, og de anbefalte og intrigerte Quisling inn som forsvarsminister i Kolstads regjering i 1931. Dermed var loddet kastet. Vidkun Quislings debut i vårt parlamentariske liv ga ham mersmak; tross Menstadslaget og pepperoverfallet blir Quisling tidvis landets mest populære statsråd, i tillegg ble han i pressen utropt til «Årets nasjonale mann 1932».

«Vi ble da, meget mot vår vilje, nødt til å danne et nytt parti, en bevegelse utenfor de vanlige politiske partier», skrev Quisling i forbindelse med stiftelsen av Nasjonal Samling. H. F. Dahl beskriver dette for Quislings vedkommende som Fører uten lyst.

Hans Fredrik Dahl: [REDACTED]

«Quisling - en fører blir til».

Illustrert. Aschehoug. 537 sider. Oslo 1991.

Vidkun Quisling er forlenget død og borte. Hans Fredrik Dahl har i første bind av sin bredt anlagte Quisling-biografi forklart fordomsfritt om hva som var drivkraften i Quislings virksomhet. Utgangspunktet i biografien er scenen på Akershus festning da Quisling henrettes etter norsk lov og dom, 24 oktober 1945. Noen av de sikreste fakta i dette uransakelige 58-årige livet er at det opphørte i egen overbevisning om evig martyrdom. Forfatteren stiller sitt hovedspørsmål nettopp om hvordan kunne Quisling, som i samtid og ettertid ble betraktet som forrædersk, for ham selv livet fortone seg som rettferdig og til beste for land og folk?

I et tilbakeblikk fra 1929, da Quisling kommer tilbake fra Russland for godt, gir H. F. Dahl et fyldig bilde av Quislings barndom som prestesønnen i Fyresdal som fikk en lovende militær karriere med tidenes beste eksamen fra Krigsskolen. Hans arbeid i utenriktjenesten i Finland og Russland, og ikke minst som Nansens medarbeider i det store hjelpearbeidet for sovjetiske flyktninger etter første verdenskrig og revolusjonen i 1917.

Ved tilbakekomsten til fedrelandet brakte han med seg foruten to russiske hustruer en stor og - skulle det etter hvert vise seg - en noe tvilsom samling kunst. På det immaterielle område brakte denne merkelige og lett paranoide mann med seg et utvalg av utopiske politisk-religiøse ideér. Han hadde messianske forestillinger om å være utvalgt til en historisk oppgave for sitt folk. Ute i Europa var det de sterke menns tidsalder. Franco, Mussolini, Hitler og Stalin hadde alle

Forholdene i Europa satte sitt preg på norsk politikk det siste ti-året før krigen brøt ut. Quisling søkte kontakt med nasjonalsosialistene i Tyskland, men offisielt ville han unngå at NS ble assosiert med den tyske bevegelsen. Det var særlig jødespørsmålet som var ømtålig å håndtere. Quisling var ingen rasist, sa han gjentatte ganger, men for jøder var det ingen plass i fremtidens Norge.

Krystallnatten - 9. november 1938 - da Hitler slapp SA løs på jødiske liv og gods, førte til protestmøter her til lands. Kvoten av jødiske asylsøkere forble imidlertid fortsatt meget begrenset. Hilde H. Waage skriver i sin bok «Da staten Israel ble til» (Gyldendal) at Arbeiderpartiet foreslo at jødene skulle få sitt eget land på Madagaskar. H. F. Dahl lar Quislings parti få æren for det samme forslag, men NS var den gang ikke alene om denne meget tvilsomme saken.

Hans Fredrik Dahl forklarer detaljert om Nasjonal Samlings fremgang, og partiets uventete store nederlag ved stortingsvalget 1936. I disse år ble Quisling forbundet sterkere med Hitler, noe hans audiens hos der Führer var et ugjendriveleg bevis på. Quisling fikk innpass i kretsen rundt den nazistiske ideologen Rosenberg, hvor han møtte W. Scheidt og von Löw som var tilknyttet Sicherheitsdienst.

På den hjemlige arena var det spesielt to saker som Quisling engasjerte seg i. Man angrep Regjeringen for manglende bevilgninger til Forsvaret og den nøytralitetspolitikk som ble ført til fordel for England.

I 1938 endret Stortinget grunnlovens § 71, slik at valgperioden ble 4 i stedet for 3 år. Nasjonal Samling reiste en voldsom agitasjon mot dette, med anklager om et egenmektig kupp og brudd på folkesuverenitetsprinsippet.

Utviklingen i norsk politikk førte lan

det ubønnhørlig mot den kommende katastrofe 9. april 1940.

Så langt; Hans Fredrik Dahls biografi er ikke inntrykket av Vidkun Quisling endret - men derimot utvidet med forfatterens gjennomarbeidete og detaljerte fremstilling. Hans Fredrik Dahl slår imidlertid fast at Quisling var og ble en kristen politiker, nærmere martyriet vil han forhåpentlig nok ikke komme.

I dette første bindet er landsforræderen langt unna. Det skulle en krig og fiendtlig okkupasjon til før Quislings visjoner ble til virkelighet. Professor H. F. Dahl slipper ham da Quisling ennå var en blanding av fantastisk og upraktisk politiker.

Svein Iversen.